

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

1/2001

Statsrådets svenska språknämnd informerar
Valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunta tiedottaa

Redaktör: Sunna Vennström

15.5.2001

- ◆ Snart kommer euron – länktips s. 1
- ◆ Språknämndens sammansättning s. 2
- ◆ Nyheter från försvarsfronten – termer och begrepp s. 3
- ◆ Sommarkåseriet: *Att översätta* s. 6
- ◆ Svensk-finskt översättarseminarium den 4–5 oktober 2001 (annons) s. 7

Snart kommer euron

Finland förbereder sig på att ändra sin myntenhet till euro, den gemensamma valutan för 12 länder i Europa. Den 1 januari 2002 sätts euromynten och eurosedlarna i omlopp, men före det skall många informationskampanjer och texter om euron se dagens ljus. Här kommer några länktips för den som behöver information om euron:

www.euro.fi

”Euron – den nya valutan”

finansministeriet och Europeiska kommissionens representation i Finland informerar

www.europa.eu.int/euro

Europeiska kommissionens Euroguide

guiden innehåller EMU-ordlista, tidtabell, nationella övergångsplaner m.m. basfakta

www.bof.fi

Finlands Bank

sidorna innehåller bl.a. pressmeddelanden och information om kampanjen *Euro 2002*

www.euro.ecb.int

Europeiska centralbanken

sidorna innehåller bl.a. bakgrundsinformation samt information för företag och organisationer

www.kotus.fi/svenska/artiklar/euro.shtml

Forskningscentralen för de inhemska språken har sammanställt artikeln ”*Hur ska vi hantera euro*”, som innehåller konkreta råd om böjning, förkortning och uttal när det gäller euron.

Begreppen **eurområdet** och **euroland/euroländer** är vid det här laget kända och allmänt accepterade (t.ex. Statsrådets meddelande till riksdagen om Finlands deltagande i *eurområdet*; Finland är ett *euroland*; *euroländerna* är den sammanfattande benämningen för de länder som infört euron). Däremot existerar inte något ”Euroland”, skrivet med stor bokstav, som beteckning inom EU.

Språknämndens sammansättning 1.1.2001–31.12.2003

Medlemmarna i statsrådets svenska språknämnd utses av statsrådet för tre år i sänder. För perioden 1.1.2001–31.12.2003 har språknämnden följande sammansättning: understatssekreterare **Nils Wirtanen** (ordförande) från statsrådets kansli, chefen för translatorsbyrån **Lars Granlund** (vice ordförande) och biträdande chefen för translatorsbyrån **Anita Lönegren** från statsrådets kansli, lagstiftningsrådet **Simone Alopaeus-Aminoff** och lagstiftningsrådet **Henrik Bruun** från laggranskningsbyrån vid justitieministeriets lagberedningsavdelning, translator **Marianne von Nandelstadh** från utrikesministeriets rättsavdelning, byråchef **Mikael Reuter** från svenska avdelningen vid forskningscentralen för de inhemska språken och byråchef **Ingmar Österblom** från riksdagens svenska byrå. Sekreterare i språknämnden är övertranslator **Sunna Vennström** från translatorsbyrån vid statsrådets kansli.

Språknämndens uppgifter och arbetsmetoder framgår av **statsrådets förordning om statsrådets svenska språknämnd (1037/2000)**. Språknämnden har bl.a. till uppgift att

- vara ett samordnande organ i frågor som gäller de statliga myndigheternas svenska språkbruk, särskilt lagspråket,
- arbeta för ett klart och begripligt svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland samt
- ta initiativ och vidta åtgärder för förbättrande av de statliga myndigheternas språkbruk.

För att samordna översättnings- och granskningsverksamheten ger språknämnden bl.a. ut handboken **Svenskt lagspråk i Finland (SLAF)**. Den senaste upplagan (1998) av handboken är slutsåld på förlaget. Nämnden planerar att ge ut en ny upplaga under 2002. Språknämndens informationsblad **Språkråd** har funnits sedan 1989.

Bästa läsare!

Statsrådets svenska språknämnd påminner läsarna om att de är välkomna att ställa skriftliga och muntliga frågor till nämnden. Nämnden behandlar och besvarar **principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk**. Skriftliga frågor kan skickas till nämnden per e-post, fax eller vanlig post (se kontaktinformationen på s. 5). De skriftliga frågorna behandlas i nämnden som sammanträder ca 8 gånger per år, vid behov oftare. I muntliga frågor kan ni kontakta nämndens sekreterare som förmedlar frågorna vidare till nämndens telefonkonferens.

I **frågor som gäller allmänspråket** kan ni kontakta svenska språkbyrån vid forskningscentralen för de inhemska språken. Språkbyråns telefonrådgivning (tfn 09-701 3484) är öppen måndag och fredag kl. 9–11. Tisdag, onsdag och torsdag är rådgivningen öppen kl. 9–11 och 13–16. Rådgivning per e-post ges på adressen svenska@kotus.fi

Nyheter från försvarsfronten

Lagstiftningsarbetet på försvarsförvaltningens område har varit rätt livligt den senaste tiden, och de fyra stora propositioner som avläts under perioden hösten 1999 – våren 2000 samt därtill hörande förordningar har fört med sig en del nya begrepp och termer som kan vara av mera allmänt intresse. Jag tar också upp några redan existerande termer som gärna kan synas litet närmare.

Fredsbevarande verksamhet

Lagen om Finlands deltagande i fredsbevarande verksamhet som baserar sig på beslut av Förenta Nationerna och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa har under tidernas lopp haft ett antal olika namn, men heter nu **Lag om fredsbevarande verksamhet** (Rauhanturvaamislaki, 750/2000). Lagen jämte aktuella ändringar har också översatts till engelska, Act on Peace Support Operations. I lagens 1 § sägs att Finland kan delta i **militär krishantering och fredsfrämjande (fredsbevarande verksamhet)**, på finska ”sotilaalliseen kriisinhallintaan ja rauhanturvaamiseen (rauhanturvaamistoiminta)” och på engelska ”military crisis management and peace support (peacekeeping activities)”. Den finländska fredsbevarande organisationen kan också på begäran av **FN:s fackorgan eller underorgan** delta i humanitär biståndsverksamhet, på finska ”YK:n erityisjärjestö tai virasto”, på engelska ”a special organization or agency of the UN”. Lagen kan däremot inte tillämpas på deltagande i sådana **militära tvångsåtgärder** som vidtas med stöd av artikel 42 eller 52 i FN:s stadga, på finska ”sotilaallisiin pakotetoimiin”, på engelska ”coercive military measures”. I lagens 2 § talas om den fredsbevarande styrkans **befogenheter att bruka maktmedel**, på finska ”voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet”, på engelska ”the rules of engagement of the peacekeeping force”.

Försvarsministeriets förordning om verkställigheten i praktiken av den fredsbevarande verksamheten (Puolustusministeriön asetus rauhanturvaamistoiminnan käytännön toimeenpanosta, 1154/2000) trädde i kraft den 31 december 2000. För verkställigheten i praktiken svarar enligt 1 § huvudstaben biträdd av **försvarsmaktens internationella center** (puolustusvoimien kansainvälinen keskus, förordningen finns inte på engelska men centrets namn är dock översatt: Finnish Defence Forces

International Centre, FINCENT). Centret efterträder den tidigare FN-utbildningscentralen i Niinisalo. Genom ett beklagligt misstag heter centret ”centrum” i en ändring av förordningen om försvarsmakten (1046/2000, 2 och 54 §, trädde också den i kraft den 31 december 2000), men detta kommer att korrigeras så snart denna förordning ändras på nytt. I Sverige heter en instans med motsvarande uppgifter Försvarsmaktens centrum för internationell utbildningsverksamhet, SWEDINT.

Floran av begrepp på det fredsbevarande området är rätt brokig, och det är skäl att såvitt möjligt hålla sig till de uttryck som lagen och förordningen anger. När man i finskan talar om ”rauhanturvaajat” finns det nog inte (åtminstone inte officiellt) några ”fredsbevarare” på svenska, utan lagens uttryck ”**den fredsbevarande personalen**” (rauhanturvaamishenkilöstö) eller någon omskrivning av typen ”den fredsbevarande verksamheten” är mera korrekt.

Nya politiska och militära EU-organ

I detta sammanhang är det skäl att påminna om, att Europeiska rådet i Helsingfors i december 1999 fattade beslut om upprättande av vissa nya politiska och militära EU-organ, som planerades bli permanenta och som skall främja och koordinera EU:s krishantering och samarbetet med Nato. Dessa är **kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik, KUSP** (poliittisten ja turvallisuusasiain komitea, Political and Security Committee, obs. att förleden ”utrikes” är tillagd på önskemål från Sverige och godkänd 28.1.2000, på övriga språk är det alltså bara ”politik” och ”säkerhet”, blev permanent i januari 2001, dit hör medlemsländernas ambassadörer), **militärkommittén** (sotilaskomitea, EU Military Committee EUMC, permanent i april, och som bekant blev general Gustav Hägglund dess ordförande. Militärkommittén består av de 15 medlemsstaternas överbefälhavare eller motsvarande och är EU:s expertis i

militära frågor) och **militära staben** (sotilas-esikunta, the Military Staff, blir permanent under år 2001, utför i praktiken det arbete som militärkommittén beslutar om, består för närvarande av ca 40 officerare).

Territorialövervakning

Den nya **territorialövervakningslagen** (Aluevalvontalaki, 755/2000) och **statsrådets förordning om territorialövervakning** (Valtioneuvoston asetus aluevalvonnasta, 971/2000) trädde i kraft den 1 januari 2001. Lagen och förordningen översätts som bäst också till engelska (Act on Territorial Surveillance). I lagens 1 § ingår definitioner av de centrala begreppen på området, där nämns bl.a. ”**oskadlig genomfart**” (viaton kauttakulku), och i 23 § uppräknas **territorialövervakningsmyndigheterna** (aluevalvontaviranomainen). Territorialövervakningsmyndigheten sköter enl. 35 § bl.a. den preliminära utredningen av **territorieförseelser** (aluerikkomus) och **territoriekränkningar** (alueloukkaus).

Definitioner i värnpliktslagen

Genom en ändring av värnpliktslagen som trädde i kraft den 1 maj 2000 (364/2000) överfördes bestämmelserna om tillsynen över de värnpliktiga från förordnings- till lagnivå, ingår nu i lagens 8 a kap. Uttrycket ”kontrollen över värnpliktiga” (asevelvollisten valvonta) i rubriken för förordningens 9 kap. ersattes i lagen med ”**tillsynen över värnpliktiga**”, vilket redan tidigare införts i paragraferna under detta kapitel i förordningen. I lagens 38 a § finns en definition av begreppet tillsyn. **Tillsynsmyndigheten** (valvontaviranomainen) är fortfarande tillsynsmyndighet, men kretskontrollanten (aluevalvoja) blev **områdesövervakare** och kontrollkretsen (valvonta-alue) blev **tillsynsområde**. I finskan ändrades benämningarna alltså inte.

I värnpliktslagens 28 § nämns den krigsmannaed, krigsmannaförsäkran eller försäkran som de värnpliktiga skall avge. Eftersom eden skall avläggas också av kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst har formuläret för eden ändrats så att rekryterna inte längre lovar att uppföra sig redbart och manligt (kunnollisesti ja miehekäästi) utan **redbart och rakryggt** (kunnolli-

sesti ja ryhdikkäästi, statsrådets förordning om krigsmannaed 741/2000, trädde i kraft den 1 september 2000).

Militära kommandomål

En definition av de **militära kommandomål** i vilka presidenten enligt 58 § 5 mom. grundlagen beslutar ingår i den ändring av lagen om försvarsmakten som trädde i kraft den 1 mars 2000 (sotilaskäskyasia, 220/2000 8 a §). Syftet är att på lagnivå fastställa de centrala ärenden som förutsätter presidentens beslut. Sådana betydande militära kommandomål är enligt paragrafen i fråga ärenden som gäller de centrala grunderna för rikets militära försvar (sotilaallisen puolustuksen keskeiset perusteet), betydande ändringar i den militära försvarsberedskapen (sotilaallisen puolustusvalmiuden merkittävät muutokset), principerna för det militära försvaret (sotilaallisen puolustuksen toteuttamisen periaattet) samt andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning (muut puolustusvoimien sotilaallista toimintaa ja sotilaallista järjestyttä koskevat laajakantoiset tai periaattellisesti merkittävät sotilaskäskyasiat). Eftersom detta är formuleringar som kan tänkas förekomma i diverse sammanhang kan skribenterna gärna känna till deras hemvist.

I en nyligen verkställd ändring av militära rättegångslagen (1115/2000) talas alltjämt om ”truppavdelning” (joukko-osasto). Men joukko-osasto blev redan år 1992 ”**truppförband**” i 4 § lagen om försvarsmakten (490/1992), och denna version föredras också av försvaret. För entydighetens skull är det kanske skäl att såvitt möjligt ersätta avdelningarna med förband också i författningssammanhang.

”Pappi on präst” – sotilas är soldat?

Att ”pappi on präst” är väl alla överens om, men att sotilas alltid skulle vara det samma som soldat är inte lika entydigt. **Soldat** (sotamies) är en militär grad enligt republikens presidents förordning om militära grader och tjänstgöringsgrader (283/2000, 2 §). I 45 kap. strafflagen (”Om militära brott”) och i militära rättegångslagen (326/1983) är sotilas för sin del ”**krigsman**”, medan den ovan nämnda terri-

torialövervakningslagen använder ”**militärperson**” för sotilas (2 §, definitionerna). Den **krigsmannaed** som avläggs av både kvinnor och män heter på finska sotilasvala. Så det gäller att ha klart för sig på vilken front man utposterar sin soldat.

Minor av mångahanda slag

Och så än en gång minorna. I ”*Språkrådet*” (nr 2/1996), organ för svenska översättningsavdelningen vid Europeiska unionens råd, sägs under rubriken ”anti-personnel mine”: denna engelska term översätts enligt Försvarsdepartementets expert M.G. lämpligen med truppmina, som är en ”mina som används mot person”. Enligt samma notis i ”*Språkrådet*” figurerar uttrycket ”personmina” i dagspressen. – I rikssvensk lagstiftning, lag 1998:1705 och förordning 2000:22, talas om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antiper-

sonella minor (truppminor). I rikssvenska regeringsskrivelser med några år på nacken figurerar visserligen personminorna, närmast i samband med den s.k. Ottawakonventionen, ”Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring”, men i konventionen används inte uttrycket personmina, och på senare år har man också i regeringsskrivelserna övergått till de antipersonella minorna, alt. antipersonella landminor. Finland har som bekant ännu inte anslutit sig till Ottawakonventionen. De minor som Finlands försvar förfogar över kallas **infanteriminor** (jalkaväkimiina) och är alltså inte föremål som en person bär med sig i fickan utan ett slag av landmina.

Susanna Gulin

translator vid försvarsministeriet

KONTAKTINFORMATION

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd kan sändas per e-post, fax eller post till nämndens sekreterare på någon av följande adresser:

E-postadress: spraknamnden@vnk.vn.fi

Fax: 09-160 2088

Postadress: Statsrådets svenska språknämnd (sekr.)

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn 09-160 3987.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:

per e-post, fax eller post. Se adresserna ovan.

Nya prenumerationer till mottagare utanför Finland tas emot bara i fråga om språkvårds- och terminologiorgan, myndigheter etc.

Språkråd sänds gratis till beställaren.

ATT ÖVERSÄTTA

– Nu är det nog också själva fan, sa minister Ljusröd.

”I det här läget skulle det ligga nära till hands att gripa till kraftuttryck och åkalla den lede”, översatte Translatorn rappt.

– Skall du börja nu igen, ingen klok människa orkar höra på ditt eviga jomande, muttrade minister Svart.

”Frågan är nu om du har för avsikt att enbart för svagsinta upprepa det du tidigare anfört i det aktuella spörsmålet”, translerade Translatorn fermt.

– Felet är ju att hela regeringen kommer att framstå som en hög inkompetenta pellejönsar, skar minister Röd in.

”En följd av den linje ni förespråkar skulle otvivelaktigt vara att regeringen stod att likna vid en trave icke behöriga personer, samtliga lystrande till namnet Per Jöns”, knappade Translatorn ner.

– Ja, jag har ju alltid sagt att den här regeringen innehåller flera alldeles uppenbara miljörisiker, för att inte säga problemavfall, klippte minister Grön till.

”Jag önskar framhålla att jag konsekvent förfäktat den ståndpunkten att landets regering inkluderar element med en icke odelat positiv inverkan på den fysiska omgivningen”, lyste det i Translators dator.

– Nåmen snälla vänner, is int nu börja slåss igen, och glöm int att det ändå är Bryssel som bestämmer var skåpe ska stå, kvittrade minister Blå.

”Kära kolleger, jag avråder på det bestämdaste från handgemäng och önskar påminna om att den högsta beslutanderätten i inredningsfrågor tillkommer den mellaneuropeiska orten Bryssel”, textade Translatorn, som nu började bli varm i kläderna, för protokollet.

– Nå ja, men nu är nog ändå piru irti om det är SÅDÄR omöjligt för era bygdepolitiska hjärnor att fatta litet mera högt svävande tankegångar, brummade minister Ljusröd.

”Må så vara, men förvisso är en viss underjordisk medborgare lös om ert regionalpolitiska intellekt inte är fullt kompatibelt med de aktuella, något mera avancerade produkterna av, främst, min ande”, producerade Translatorn, något vanvördigt.

– Jååjåå, men jag tycker nog ändå att du gnäller som en gammal käring igen, du börjar helt enkelt bli gammal själv, meddelade minister Svart med mörk min.

”Förvisso, men jag förbehåller mig ändå rätten att varsebli vissa likheter mellan dig, bäste bror, och din svärmor...”, skrev Translatorn i ett anfall av spontanitet, omedelbart åtföljt av ett anfall av tjänstenit och strävan till en objektiv sanning, vilket sistnämnda resulterade i en blixtnabb korrigerings:”...bäste bror, och äldre honkönade medlemmar av vår population, uppenbarligen är det, med förlov sagt, så, att även du nalkas vad som man och kvinna emellan brukar kallas mogen ålder, det vill säga den ålder då frukter har för vana att falla”. Translatorn var inte alldeles missnöjd med sitt verk.

– Jag tycker fortfarande att den här regeringen betar sig som en hop mediokra clownar, nitade minister Röd in.

”Jag finner inte att jag skulle kunna vika från min tidigare redovisade distinkta uppfattning att denna regering i sitt handlande står att jämföra med ett mindre sällskap cirkusarbetare med bristande yrkesskicklighet”, radade Translatorn upp.

– Voi herrejess, att man skall behöva hassa tid på er och ert munväder, inte att undra på att ozonskiktet blir tunnare och tunnare ju mera ni jorsar, dundrade minister Grön.

”Vid den heliga lika väl som den helige ande, min almanacka tillåter mig inte att fortsätta detta lyssnande till era kosmiska, men samtidigt universumfientliga orduppstötningar”, återgav Translatorn sanningsenligt och med orubblig min.

– Nåmen flickor å pojkar, nu tycker ja att vi ska vara snälla mot varandra igen, int e de kiva att bråka så här just före sommarläve å allt, försökte minister Blå.

”Ack ni tvekönade varelser, låtom oss falla i varandras armar och fröjdas inför den tid av gamman och humlesurr som nu bankar på vår port”, översatte Translatorn inspirerat. Han hade ambitionen att strö ut små skönlitterära knorror i regeringsprotokollen. Det vann de på.

Lasse Granlund

SVENSK-FINSKT ÖVERSÄTTARSEMINARIUM Onnela, Tusby 4–5 oktober 2001

Program

Torsdag den 4 oktober

Stina Malmberg, språkexpert i Regeringskansliet: *Lagspråk i Sverige och Finland*

IKEA: ”*Tvåspråkighetens förbannelse*”

Parallellföreläsningar:

Nina Pilke, forskare, fil.dr: *Intressant, spännande och förståeligt – om facktext i populariserad form*

Rune Skogberg, språkkonsult: *Mobila ord på svenska*

Maria Vilkuna, dosentti, FT: *Sanajärjestyksen vaihtelusta ja sen merkityksestä*

Torsdagen avslutas med en busstur längs Tusby strandväg och middag på Krapihovi.

Fredag den 5 oktober

Mikael Reuter, Charlotta af Hällström och en representant från språkteknologiföretaget Lingsoft: *Datorn som hjälpmedel i kampen mot finlandismer*

Marketta Sundman, professor, fil.dr: *Svenska Akademiens grammatik – något för översättare?*

Paneldiskussion: *Hur går det för svenskan i Finland?*

Arrangörer: Finlands översättar- och tolkförbund och Forskningscentralen för de inhemska språken. **Anmälningssblankett** och närmare uppgifter om pris m.m. finns på webbplatsen www.su-ru.com från och med slutet av maj. **Anmälningstiden** går ut den 15 augusti 2001.